

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ

Кафедра методологій крос-культурних практик

Методичні вказівки

для проведення практичних занять

з дисципліни «Філософія»

для студентів спеціальностей В1 «Аудіовізуальне мистецтво та медіа виробництво»,

В2 «Дизайн», В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

G17 «Архітектура та містобудування» галузі знань G

«Інженерія, виробництво та будівництво»

першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти

Харків – 2026

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Філософія» для студентів спеціальностей В1 «Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво», В2 «Дизайн», В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки», G17 «Архітектура та містобудування» галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво» першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти. Харків: ХДАДМ, 2026.

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри методологій крос-культурних практик Геннадій ШТАН.

Рецензент:

Кандидат філософських наук, доцент, декан факультету «Образотворче мистецтво» ХДАДМ Ольга ІВАЩЕНКО.

Вивчення дисципліни «Філософія» є важливою частиною гуманітарної освіти. Її призначенням є допомога студентам у формуванні особистого погляду на світ із урахуванням досвіду світової філософської думки щодо фундаментальних питань світогляду, буття, взаємовідносин людини й світу тощо. Дисципліна «Філософія» є обов'язковою для вивчення студентам усіх освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів денної та заочної форми навчання та викладається відповідно до навчального плану.

Затверджено на засіданні кафедри методологій крос-культурних практик («27» березня 2026 р., протокол № 09).

Рекомендовано до друку Методичною радою Харківської державної академії дизайну і мистецтв («21» травня 2026 р., протокол № 26-03).

ЗМІСТ

Вступ.....	
Загальні положення.....	
План і зміст курсу.....	
Вказівки щодо ведення роботи.....	
Рекомендована література.....	

ВСТУП

Філософія є фундаментальною складовою гуманітарної освіти, адже вона формує світогляд, критичне мислення та здатність до осмислення складних суспільних і особистісних проблем. На відміну «класичних» наук, філософія не обмежується виробленням практичних навичок: вона навчає мислити концептуально, бачити зв'язки між явищами, ставити питання про сенс буття, природу пізнання, моральні орієнтири та особисте майбутнє. Філософське знання допомагає інтегрувати результати різних наук, оцінювати їх у ширшому контексті та усвідомлювати соціальну відповідальність власної професійної діяльності. Для сучасного спеціаліста в інформаційну епоху важливо не лише володіти спеціальними знаннями, але й уміти критично аналізувати цінності та тенденції, що впливають на суспільство.

Особливе місце у вивченні дисципліни займає розгляд філософських концепцій у процесу їх еволюції, оскільки це надає студентам розуміння того, як формувалися ключові ідеї, що визначили розвиток цивілізації. Історико-філософський процес дає змогу побачити розвиток та взаємний вплив понять і концепцій, виявити спадкоємність і суперечності між мислителями від Давнього світу до сучасності. Опанування історії філософії допомагає усвідомити, що наші власні інтелектуальні пошуки є частиною тривалої традиції, у якій кожне покоління намагається дати відповіді на вічні питання.

Метою практичної та самостійної роботи в ході вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є отримання додаткової інформації із питань курсу, навичок та загального гуманітарного фундаменту знань про людину, суспільство, світ. Завдання роботи полягають у більш глибокому ознайомленні студентів зі здобутками світової філософської думки та прищеплення основ філософської культури; розвитку методологічних навичок розв'язання дослідницьких проблем, критичного мислення та аргументації власної думки. Опрацювання тем курсу дозволяє студентам набути необхідних знань щодо світоглядних уявлень, теоретичних положень, методологічних підходів, ідеологічних конструктів, притаманних парадигмам різних епох та культур, навчає орієнтуватися в динамічному світі сучасності.

Завдання роботи:

- ознайомлення з надбанням світової й вітчизняної філософської думки;
- злобуття навичок самостійного критичного мислення й обґрунтування власної теоретичної позиції;
- розвиток навичок теоретичного синтезу й узагальнення;
- оволодіння основними принципами наукової дискусії і сучасного

міжкультурного діалогу.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен володіти такими компетентностями, як-от:

Загальні

для спеціальності В1 "Аудіовізуальне мистецтво та медіавиробництво":

ЗК02 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК03 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК07 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК09. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК010. Здатність бути критичним та самокритичним.

для спеціальності В2 «Дизайн»:

ЗК02. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК08. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

для спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»:

ЗК01. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК07. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК012. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

для спеціальності G17 «Архітектура та містобудування»:

ЗК02. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК07. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні

СК06. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

СК09. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Програмні результати навчання

ПР01. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН16 Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно та письмово

ПРН17 Збирати, оцінювати, аналізувати та обробляти інформацію з використанням сучасних інформаційних технологій та спеціалізованого програмного забезпечення

Згідно з вимогами освітньо-професійних програм студенти повинні:

знати:

- теоретичний матеріал основних розділів курсу (зміст предмета, завдань, структури й функцій філософського знання; особливості філософської проблематики й пізнавальних принципів);

- зміст і склад феномена світогляду, особливостей основних історичних типів світогляду, їх загальних і відмінних характеристик;

- основні характерні риси розвитку філософії в різні епохи, напрацювання окремих мислителів та філософських шкіл в історико-культурному контексті;

- тенденції розвитку та еволюції філософії, філософських напрямків, течій і концепцій.

уміти:

- аналізувати філософські погляди й теорії;
- аргументувати власну теоретичну позицію, визначати світоглядні принципи;
- застосовувати отримані знання при аналізі актуальних суспільних проблем;
- володіти основними методологічними філософськими методами;
- орієнтуватись в історико-філософському матеріалі;
- діяти соціально, відповідально та свідомо, бути активним членом сучасного суспільства із власною позицією.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Філософія» належить до обов'язкової частини циклу дисциплін професійної підготовки. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS у 1 (3) семестрі, із них аудиторні 30 годин (16 – лекції, 14 - практичні), для самостійної роботи – 60 годин. Форма вивчення курсу – лекційна, практичні заняття плюс самостійна робота студентів. Метод повідомлення нових знань – прослуховування лекцій, самостійне ознайомлення із навчальною літературою та джерелами, підготовка доповідей для виступів на практичних заняттях. В ході вивчення дисципліни викладачем може пропонуватись для самостійного вивчення додаткова література та матеріали, які дозволяють глибше вивчити конкретні питання.

Форми контролю та критерії їх оцінювання. Контроль за має на меті виявлення та усунення недоліків у розумінні матеріалу, набуття студентами практичного досвіду із порівняння та інтерпретації філософських концепцій, надання їм за потреби допомоги щодо освоєння матеріалу.

За відповіді в ході практичних занять студент отримує оцінки. Результат роботи на практичних заняттях може бути врахований при підведенні підсумку роботи наприкінці семестру.

У визначений термін студенти здають модульну контрольну роботу в формі есе. Для отримання максимального балу студент має продемонструвати вміння розуміти усі складові відповідних філософських концепцій, порівнювати їх, наводячи аргументовану власну думку.

Формою кінцевого контролю є іспит, який проходить у формі усного опитування (відповідь на 2 питання згідно витягнутого білету).

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–40
2	Іспит	0–60
	Всього балів	100

Шкала оцінювання: ECTS ТА НАЦІОНАЛЬНА

ECTS	національний	Критерії
A	90-100	Студент в повному обсязі опанував матеріал тем, продемонстрував вміння працювати із інформацією, мислить критично, ідентифікує, аналізує та інтерпретує засоби пропагандистського впливу.
B	82-89	Студент в цілому опанував матеріал тем, продемонстрував вміння працювати із інформацією, ідентифікує, аналізує та інтерпретує засоби пропагандистського впливу, але допускає фактичні помилки.
C	75-81	Студент в цілому опанував матеріал тем, продемонстрував вміння працювати із інформацією, але допускає фактичні помилки, не в повній мірі розуміє матеріал.
D	64-74	Студент опанував матеріал теми, але зробив значні помилки.
E	60-63	Студент опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, погано розуміє матеріал.
FX	35-59	Студент недостатньо опанував матеріал, зробив значні помилки, погано розуміє матеріал.
F	1-34	Студент не опанував матеріал, зробив багато принципіальних помилок.

ПЛАН І ЗМІСТ КУРСУ

Лекційні заняття

Тема 1. Філософія, її смисл і призначення.

Тема 2. Філософія стародавнього Сходу

Тема 3. Зародження європейської філософії. Філософські системи Стародавньої Греції.

Тема 4. Середньовічна європейська філософія як тип нового світорозуміння.

Тема 5. Філософія епохи Відродження та Нового часу. Німецька класична філософія.

Тема 6. Некласична філософія.

Практичні заняття

(проводяться після відповідних лекційних занять)

ЗАНЯТТЯ 1. Філософія як теоретичне знання

1. Предмет філософії.
2. Структура філософського знання.
3. Функції філософії.
4. Світогляди: міфологічний, релігійний, філософський.

ЗАНЯТТЯ 2. Філософія Давнього Китаю

1. Особливості давньокитайської цивілізації.
2. Конфуціанство.
3. Даосизм. Легізм.
4. Буддизм.

ЗАНЯТТЯ 3. Філософія Античності.

1. Особливості давньогрецької цивілізації як передумова виникнення європейської філософії. Античний поліс як особливий культурний простір.
2. Періодизація античної філософії. Філософія «фізису» та «антропологічного повороту».
3. Філософія Платона. «Міф про печеру».
4. Філософія Аристотеля.

ЗАНЯТТЯ 4. Філософія європейського Середньовіччя

1. Особливості теоцентричної картини світу європейського Середньовіччя в філософії.

2. Філософські погляди Аврелія Августина.
3. Концепція людини та свободи волі в середньовічній філософії.
4. Схоластика.

ЗАНЯТТЯ 5. Філософія епохи Відродження

1. Історичні та суспільні умови виникнення феномену європейського Відродження.
2. Зміна погляду на людину в епоху Відродження. Гуманізм.
3. Філософські погляди епохи Відродження: Данте, Ф. Петрарка, П. де ла Мірандолла, Н. Макіавеллі, ін.

ЗАНЯТТЯ 6. Філософія Нового часу (заняття 1)

1. Основні особливості філософії Нового часу в Європі.
2. Емпіризм та раціоналізм.
3. Політична філософія Нового часу: Т. Гоббс, Д. Локк.
4. Філософія Просвітництва та її значення.

ЗАНЯТТЯ 7. Філософія Нового часу (заняття 2)

1. Загальні риси німецької класичної філософії.
2. Філософські погляди І. Канта
3. Філософська концепція Г. Гегеля.

ЗАНЯТТЯ 8. Некласична філософія

1. Загальні риси неklasичної філософії.
2. «Філософія життя» Ф. Ніцше.
3. Філософія як джерело та інструмент для сучасних диктатур (XX – XXI століття). «Темне Просвітництво».
4. Екзистенціалізм як філософська течія.

Вказівки щодо ведення роботи

В процесі вивчення дисципліни студент має використовувати знання, набуті у шкільних та академічних курсах із суспільних наук (історії, економіки, etc). Для успішного складання проміжного та кінцевого контролю він має використовувати критичне мислення, порівнювати наявну інформацію, активно засвоювати матеріал. Окрему увагу має бути звернено на вивчення термінології (розуміння значення термінів, їх співвідношення).

Обов'язковою умовою для студентської роботи є самостійне вивчення джерел (філософських творів згідно тем вивчення). Активна участь у роботі, додаткові питання із теми вивчення вітаються.

В ході практичних занять студент має продемонструвати розуміння сутності та глибини питань, що обговорюються. Окрему увагу має бути приділено розбору та розумінню термінології. Обов'язковою умовою для відповіді має бути жорстке дотримання причинно-наслідкових зв'язків, вміння визначати головний та другорядний матеріал, а також обґрунтування власних висновків, уникання суб'єктивізму.

Студент має напрацьовувати та вміти демонструвати вміння порівнювати філософські концепції, простежувати їх еволюцію.

За бажанням студент може демонструвати презентації, створені власноруч, для ілюстрування своєї відповіді. При підготовці презентацій необхідно звертати увагу на відповідності матеріалу відповідній темі та хронологічному періоду.

В ході практичних занять викладач має можливість спрямувати роботу таким чином, щоб викликати зацікавленість студентів у розгляді тем, бажання займатись самоосвітою. Потрібно усіляко уникати можливостей появи у учасників відчуття «відірваності» філософських концепцій від життя. Викладач має у даному разі використати свою особисту ерудованість, емоційний інтелект.

Вивчення та обговорення питань, що розглядаються, має відбуватись із урахуванням принципу історизму та в контексті історичної тяглості. Студент має розуміти, в якому історичному контексті створювались відповідні філософські концепції, які фактори впливали на їх особливості, й причини їхньої специфіки. Має звертатись увага на вплив конкретних філософських концепцій на розвиток відповідного суспільства, їхню значимість та відображення у сучасності.

Студенти мають уникати зайвого теоретизування у розгляді філософських концепцій. У відповідних темах (зокрема, із філософії Нового часу) має бути зроблений

акцент на впливі концепцій, що розглядаються, на розвиток суспільства (зокрема, на ідейні концепції революцій в Європі та Америці XVIII – XIX століття).

Студенти мають максимально уникати шаблонів та зазубрення матеріалу. При розгляді тем, відмінних від профільної, студент має уникати марксистської термінології (зокрема, термінів «буржуазія», «пролетаріат», «класова боротьба», «історичний матеріалізм» etc).

Інформація із усіх тем курсу має надаватись усіма учасниками максимально об'єктивно, уникаючи суб'єктивних трактувань та радикальних висловлювань. Категорично неприпустимим для учасників дискусії є нав'язування оточуючим особистого суб'єктивного погляду на світ та політичних вподобань. Учасники дискусії мають уникати впливу на предмет розгляду власних когнітивних викривлень.

Студенти мають дотримуватись засад академічної доброчесності. Списування, плагіат або написання контрольних робіт штучним інтелектом є неприпустимими. У випадку виявлення зазначених явищ студент отримує за відповідне завдання оцінку «незадовільно».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Обов'язковими для вивчення є філософські твори, які розбираються в ході лекційних та практичних занять. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації із конкретних тем.

1. Артеменко А. П., Артеменко Я. І. Практикум з філософії: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Харків: ХНУВС, 2009. 327 с.
2. Ворбертон Л. Коротка історія філософії. Київ: Наш Формат, 2023. 224 с.
3. Гордер Ю. Нині світ у наших руках: філософія життя. Київ: Наш Формат, 2023. 120 с.
4. Ємельяненко Г. Д., Абизова Л. В., Мозговий Л. І., Дубініна В. О. Філософія освіти і науки: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін. Слов'янськ, 2019. 365 с.
5. Лісовський П., Лісовська Ю. Світова філософія повоєнного часу. Київ: Ліра-К, 2022. 472 с.
6. Петрушенко В. Л. Основи філософських знань: курс лекцій. Львів, 2013. 296 с.
7. Петрушенко В. Л. Філософія: курс лекцій. Львів, 2016. 504 с.
8. Салій А. В., Зінченко Н. О., Біланов О. С. Історія філософії: навчальний посібник. Полтава: Дивосвіт, 2018. 192 с.
9. Салій А. В., Ющенко Ю. П., Кустарьова Л. П. Словник філософських та релігійних термінів. Полтава: ВДНЗУ «УМСА», 2014. 56 с.
10. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Л. В. Губерського. Харків: Фоліо, 2013. 621 с.
11. Халапсіс О. В. Філософія : підручник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 196 с.
12. Ющенко Ю. П. Основи філософських знань: навчальний посібник. Полтава: Дивосвіт, 2015. 252 с.